

LA VERITABLE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

• *Alfred Badia*

Sembla que el debat entre els partidaris del català "light" i els qui simplement defensem el català genuí, ara vagi un xic de baixa, encara que els "light" –què us havíeu pensat!– no abandonin llurs plantejaments. Prèvia, però, a les posicions del debat, hi ha la qüestió del que va ocorrent a Catalunya en l'ús oral i escrit de la llengua, que cal esguardar sense optimismes ni pessimismes gratuïts. Un primer aspecte d'aquesta atenció a l'ús real de la llengua ha de referir-se al curs que segueix l'espontaneïtat dels parlants en l'actual ara i aquí. Un altre és el dels condicionants que pretenen, sigui accentuar la inèrcia desintegradora procedent del temps del franquisme, sigui la dels qui volen guiar diguem a l'alça, l'ús de la llengua en el sentit de la genuïtat. Entre aquests darrers factors hi ha, és clar, tots els moviments en curs de cara a la normalització lingüística. Se'n parla molt, i en pla oficial es pretén modificar la llei en sentit antirestrictiu. Tanmateix, jo diria que hi ha, com sempre en aquests casos, una qüestió prèvia a resoldre. En el nostre cas, aquesta qüestió pot enunciar-se així: ¿què és, en realitat, una normalització lingüística que mereixi el nom de tal? Per poc que ens aturem a meditar, allò que no és ni pot ser una autèntica normalització, entesa, com és obligat, en els termes de la sòcio-lingüística, és la idea d'anar acumulant progressos en la difusió d'una llengua, que com la catalana, es troba en la situació de llengua subordinada en dependència de la dominant. En aquesta actitud hom oblida que, quan dues llengües vives i cultivades es troben en contacte, n'hi ha una que disposa de l'ajuda preferent dels mitjans de comunicació, i de la situació de privilegi en què l'estableix el poder a mans dels parlants d'aquesta llengua, sempre imbuïts de criteris de superioritat qualitativa i quantitativa. Aquesta esdevé, aleshores, la llengua dominant efectiva, que en una situació de bilingüisme tendeix a posar la dominada en la situació d'inferioritat que després indicaré.

Per a aclarir amb més precisió aquest tema, serà bo que presenti la posició d'un lingüista eminent com Xavier Lamuela, que es posa a reflexionar la qüestió de la normalització lingüística des de la més neutra generalitat. Lamuela comença per fer una distinció entre llengua subordinada en una societat tradicional i llengua subordinada en una societat modernitzada. En el primer cas es troben les llengües que, com el Swahili durant els anys trenta, tot i pertànyer a l'Àfrica oriental britànica, no era ni podia ser manipulada per l'anglès, perquè desconeixent tothom la llengua del colonitzador, no podia comunicar-se amb ningú del propi país si no en la llengua nadiua. El Swahili dels anys trenta era una llengua subordinada, però no sotmesa, en aquell moment, al corrent disgregador que es presenta en les llengües parlades en societats modernitzades.

En aquest segon cas, la situació a què dóna lloc el contacte entre dues llengües autoritza a parlar del que Lamuela anomena una llengua establerta. Cal entendre per tal la llengua que no veu afectat el seu funcionament per una situació de conflicte. En aquestes societats modernitzades, ¿quina és aleshores, la llengua establerta? Evident-

ment, la que pot usar-se en tota situació i davant de qualsevol interlocutor. La Llengua mare –és a dir, la pròpia, l'originària del país amb dues llengües en contacte– resta, en aquest cas, com una llengua que té vedada l'acceptació, deliberada o no, d'una part de la població, i resta sotmesa a la pressió asfixiant o insidiosa de l'establerta. La llengua mare, doncs, en tal situació, és una llengua no establerta i doncs subordinada. Aquest estat de coses, és clar, amenaça la supervivència de la llengua en situació de subordinació. Només es pot esperar aquesta supervivència si es garanteix que la totalitat del territori la parla i la utilitza en distribució funcional amb la llengua dominant. Això passa, per exemple, amb el suís alemany. En cas que hi hagi una presència de monolingües en la llengua dominant, aquesta anirà substituint gradualment la llengua subordinada.

Donat això, ja podem contestar la pregunta que fèiem més amunt. La veritable normalització lingüística no pot consistir sinó a eludir la situació de dependència efectiva en què la llengua pròpia es troba, cosa que equival a dir que consisteix a deixar establerta aquesta llengua, i a deixar en situació de dependència la llengua anteriorment dominant, que prou que naturalment domina en el territori on ha nascut. Una distribució funcional amb la llengua dominant, a base de garantir que tot el territori parli i utilitzi la llengua subordinada, és difícilment aconseguible sobretot si la llengua dominant pertany a països de tradició imperialista, baldament ja hagin perdut les colònies de l'imperi. No entendre-ho així, no és, en el millor dels casos, sinó un anar ajornant el procés de patuesització que, per qui no ho sàpiga, direm que, com ja hem apuntat, significa deixar-la en el pendent de la degradació, l'empobriment, la deturpació, i reduir-la a parcel·les en ús de parlants desconnectats, és a dir, en definitiva, en la via sense retorn de la desaparició.

Aplicant aquesta concepció a Catalunya, la pregunta immediata és: ¿com aconseguir la normalització lingüística entesa rectament? La resposta és òbvia: la primera cosa a guanyar és que, tant les autoritats com la societat civil catalana assumeixin el concepte suara dit de normalització. Donada aquesta consciència, suposant que sigui possible, reconeguem que en aquest moment històric no resulta realista sinó deixar el tema penjat en la següent interrogació: ¿poden ser les autoritats i la població civil catalana uns instruments idonis per a l'empresa de fer del català una llengua establerta? La presència d'un 50% de castellanoparlants a Catalunya, ¿és o no un obstacle superable en l'assoliment d'aquesta empresa? Per a eludir tots els conflictius considerands que aquesta feina comporta, no se m'acut sinó una via de lluita, que desitjaria que es transformés en l'accelerador que menaria al canvi, la que duu a terme Llengua Nacional. Ja no es tracta de debatre qüestions de lèxic o de morfosintaxi, de baralles sobre el *barco* i l'*entregar*, sinó de la qüestió clau, la supervivència mateixa de la llengua, la normalització de la qual ja no pot consistir merament, doncs, per molt estimable que sigui, en una recuperació simple, tant en els aspectes de la normativització com en els de l'extensió social del seu ús.